

VARDJA KÜLA

ARENGUKAVA

2022 – 2027

Vardja 2022

SISUKORD

EESSÕNA.....	3
SISSEJUHATUS	4
1. Vardja küla üldine kirjeldus ja hetkeolukord.....	5
1.1 Lühike ajalooline taust.....	5
1.2 Paiknemise kirjeldus.....	5
1.3 Elanikkond.....	5
1.4 Hetkeolukord.....	6
2. Strateegia.....	6
2.1 Missioon, visioon.....	6
3. Eelisarendatavad valdkonnad ja arengueesmärgid	6
3.1 Ühistegevus	6
3.2 Elukeskkond ja heakord.....	7
3.3 Projektide kirjutamine	7
3.4 Küla maine kujundamine.....	7
4. Arengukava jälgimine.....	7
LISAD.....	8

EESSÕNA

Mittetulundusühing Vardja Morsad on loodud 2017.aastal ja ellu kutsunud Vardja külainimeste poolt, kes soovivad panustada küla arengusse ja külas elavate inimeste koostöösse läbi erinevate ühisürituste ja koostegemise. Täna on mtü-l aktiivseid liikmeid 42.

Käesoleva arengukava koostamisega tehti algust 2022. aastal. Esimene arengukava koostamise koosolek toimus 2021 aasta lõpupoole. Eestvedajateks arengukava valmimisel on olnud külaseltsi juhatus ja aktiiv. Arengukava koostamiseks on korraldatud üks külakoosolek ja mitu töörühma koosolekut.

Arengukava eesmärgiks on olemasoleva olukorra kirjeldamise ja probleemide väljatoomise kaudu leida just meie külale sobivad arengusuunad ja võimalused nende elluviimiseks. Tuginedes arengukava koostamise käigus tehtud analüüsile on võimalik seada prioriteedid ja seeläbi vältida juhuslikkust küla arendamisel. Ka on võimalik kasutada otstarbekamalt olemasolevaid ressursse ja leida uusi lahendusi.

Heade soovidega,
mittetulundusühing Vardja Morsad

SISSEJUHATUS

Mittetulundusühing Vardja Morsad on loodud 2017.aastal ja ellu kutsunud Vardja küla inimeste poolt, kes soovivad panustada küla arengusse ja külas elavate inimeste koostöösse läbi erinevate ühisürituste ja koostegemise. Täna on mtü-l aktiivseid liikmeid 42.

Käesolev arengukava on koostatud aastateks 2022–2027. Arengukava on MTÜ Vardja Morsad tegevuse, eesmärkide ja rahaliste vahendite kavandamise aluseks olev dokument. Käesolev arengukava on mittetulundusühingul esimene arengukava, mis on koostatud Vardja Morsad eestvedamisel oma tuleviku kujundamise eesmärgil. Kajastades Vardja küla tänast tegevust, on arengukava mõeldud vaatama tulevikku, sihiks küla elutegevuse hoogustamine ja mitmekesistamine.

Igasugune areng on pidev ja pikaajaline protsess ning kõiki võimalikke arengu variante pole võimalik ette näha. Mida rohkem tehakse tööd käesolevas arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamise nimel, seda tõenäolisem on, et Vardja küla tulevik kujuneb selliseks, nagu me seda näha soovime.

Arengukava koostamisel on toetunud Kose valla arengukavale aastateks 2015-2025.

1. Vardja küla üldine kirjeldus ja hetkeolukord

1.1 Lühike ajalooline taust

Vardja küla on esmakordselt mainitud „Taani hindamisraamatus“ 1241. aastal (Uauae) 1 adramaa suuruse külana. Vardja nimi. Eesti kohanimeraamatus (www.eki.ee/dict/knr/) on Vardja kohta sissekanne: Vardja <-le> Kos – küla Harju maakonnas Kose vallas, karjamõis (Ravila mõis), 1782 *Wardja* (küla), 1796 *Wardia* (küla). Mellini kaardil 1796 veel külana, XIX saj alguses küla aga mõisastati ning 1871 on kirjas juba ainult karjamõis. 1920. a- tel rajati mõisa maadele asundustalud. Vardja nime lähtekohaks on sõna *vardi*, *vardja*.

Vardja külas asub ohvrikivi ja asulakoht. Vardja külas on looduskaitse all Toomingmäe allikad. Pärandkultuuri objektidest asuvad Vardja külas Ravila mõisa faasaniaed, Ravila mõisa kalatiigid, taimeaed, Sikka metsavahikoht, surnuaiatee ja elektriijaam. Tegemist on Mägise talu elektriijaamaga, mille ehitas Pirita jõe Georg Väli (vt lisa 1) me võiks lisasse panna selle pikema ajaloolise kirjelduse, vallamaja foto)

Aastal 1996 jõustus siseministri määrus “*Sõjaväestatud päästeüksuste põhimääruste kinnitamine Jõhvi Üksik-Päästekompanii põhimäärus, Tallinna Üksik-Päästekompanii põhimäärus, Tartu Üksik-Päästekompanii põhimäärus*”. Selle põhimääruse järgi asus Kosel Vardja külas Tallinna Üksik-Päästekompanii (<https://www.riigiteataja.ee/akt/31218>)

Korterimajad ehitati Vardja külasse Nõukogude Eesti ajal selle eesmärgiga, et sõjaväe osas töötavatele inimestele elukohti pakkuda. Peale Vene võimu lahkumist ja sõjaväeosa kinni panemist lahkusid ka suur hulk siin elavaid ajateenijaid ja ohvitsere. Selle tulemusel jäi Vardja tee 6 maja elanikest tühjaks. Praeguseks on kõigis korterimajade korterites elanikud.

Täna paikneb Vardja külas riigi päästeasutuste struktuuriüksus - Kose päästekomando (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13232451>)

1.2 Paiknemise kirjeldus

Vardja küla asub Kose vallas Vardja-Ravila tee ääres. Küla lõunaosa läbib Tallinn-Tartu maantee. Küla loodenurgas kulgevad Kose sanatooriumi tee ja Kose -Ravila-Nõmbra tee. Külast voolab läbi Vardja oja, mis suubub küla põhjaosa läbivasse Pirita jõkke. Külas asub Päästeameti logistikakeskus.

1.3 Elanikkond

2021 aasta andmetel on Kose vallas 7281 elanikku. Vardja külas elab 109 naist ja 112 meest, kokku 221 inimest (<https://www.kosevald.ee/elanikkond>)

1.4 Hetkeolukord

Viimaste aastate suurimad tegevused mtü-l on:

- ❖ 2019 korvpalliväljaku korrastamine -soetati korvpalliväljaku konstruktsioonid, lauad, rõngad;
- ❖ külavanema valimised (2021 septembris).
- ❖ vanad garaažid said uue hingamise, mis eraisikul tühjad seisid. Täna on garaažid välja renditud;
- ❖ ohtlikke puude eemaldamine koostöös kohalike korteriühistutega (2020-2021 a);
- ❖ kohalike inimeste aiamaadele vee lahenduse leidmine koostöös Kose Vesi OÜ-ga. Iga aasta lõpus tasub MTÜ veekulu liikmete maksust;
- ❖ jaanitule korraldamine, külla kutsuti ansambel Väliharfi (2021a);
- ❖ Kose valla küladevaheliste talimängude korraldamine, külla kutsuti ansambel Hellad Velled (2022 a);
- ❖ FB lehe loomine - Kose valla aktiivsed külad (2021 a);
- ❖ projekti kirjutamine talipäevade läbiviimiseks (2021 a);
- ❖ alustatud on küla kodulehe loomist www.vardjaselts.ee
- ❖ paigaldatud kaks lamavat politseiniku Vardja külla.

2. Strategia

2.1 Missioon, visioon

Külaseltsi missioon on hoolida oma kandist ja inimestest, hoida traditsioone, tuua kokku vanu ja noori läbi erinevate ühistegevuste ning luua selle kaudu kogukondliku turvatunnet.

Vardja küla on tulevikus kaasaegne ja toimiva külaseltsiga küla. Küla teed on korras ja ümbrus on haljastatud. Vardja küla on turvaline, mainekas ja väärtustatud elukeskkonnaga elamispiirkond. Elanikkond on ühteheidev, aktiivne ja tervislike eluviisidega. Külaplats võimaldab mitmekesiseid vabaaja veetmise võimalusi ja seob küla ühtseks kogukonnaks.

Külaelanike omavaheline suhtlemine on suhteliselt tihe vanemates elumupiirkondades. Seal elavad inimesed, kes tunnevad üksteist juba aastaid kui mitte aastakümneid. Suhtlemine küla eri osade elanike vahel on üsna passiivne. Kauaaegsete elanike ja uusasukate tihedamat lävimist ja laiemat kogukondlikku suhtlemist takistab ka see, et puudub kohalik seltsimaja.

3. Eelisarendatavad valdkonnad ja arengueesmärgid

Tegevuskava 2022 - 2027

3.1 Ühistegevus

Üldeesmärk: Külas toimuvad üritused ühendavad kohalikke elanikke

Aeg	Tegevus	Märkused
pidev	Tunnusürituste korraldamine/läbiviimine	suvelõpupidu, talvapäevad, jaanituli
vastavalt vajadusele	Koostöö MTÜ-ga Vardja külakoda	

vastavalt vajadusele	MTÜ koosolekute korraldamine	
----------------------	------------------------------	--

3.2 Elukeskkond ja heakord

Üldeesmärk: Puhas ja turvaline elukeskkond

Aeg	Tegevus	Märkused
pidev	Küla heakorrastus	Talgute korraldamine
2022-2023	Toimiv naabrivalve	Naabrivalve sektoriga liitumine
2022-2023	Ohtlike teelõikude märgistamine kiirusepiirangutega	Liiklusmärkide paigaldamine

3.3 Projektide kirjutamine

Üldeesmärk: Projektide kirjutamise abil saadakse lisaressursse külaelu edendamiseks

Aeg	Tegevus	Märkused
2022-2025	Projekt Pommivarjendi taastamine	Kogu perioodi vältel
2022 suvi	Projekt Korvpalliväljaku lõpuni ehitamine	Puudub veel väljaku kate
2023 suvi	Projekt Küla bussijaama ehitamine	Ehitatakse uus bussijaam
2022-2025	Projekt Üritused/tegevused külaelanikele	Toimuvad jooksvalt
2022 suvi	Projekt Külaplatsi rajamine	Alustame töödega kevadel
2024 suvi	Projekt Mänguväljaku täiendamine	
2023	Inventari soetamine ürituste läbiviimiseks	Lauad, toolid, telk.

3.4 Küla maine kujundamine

Üldeesmärk: Vardja küla on hea mainega

Aeg	Tegevus	Märkused
pidev	PR (artiklite avaldamine Kose teatajas, tegevuste kajastamine FB-s)	
pidev	Kodulehe valmimine	
pidev	Külakoosolekute korraldamine	
pidev	MTÜ juhatuse koosolekute korraldamine	
pidev	Osavõtt erinevatest valla mängudest ja üritustest	

4. Arengukava jälgimine

Arengukavas seatud eesmärkide ja tegevuste elluviimist vaadatakse üle ja korrigeeritakse iga aasta sügisel külaseltsi koosolekul. Sellel koosolekul esineb MTÜ esimees ettekandega tehtud tööst arengukava teostamisel ning tehakse parandusettepanekuid arengukava täitmiseks. Koosolekul on õigus tavalise häälteenamusega viia sisse muudatusi ja täiendusi arengukavasse.

Arengukava täitmist jälgib mittetulundusühing Vardja Morsad.

LISAD

Vardja küla

Vardja küla on esmakordselt mainitud „Taani hindamisraamatus“ 1241. aastal (Uauae) 1 adramaa suuruse külana.

Vardja külas asub ohvrikivi ja asulakoht.

Ohvrikivid on rändrahnud, mis olid enamasti heina-, karja- või põllumaal, samuti taluõues. Mitmed ohvrikivid asusid pühakohas ehk hiies. Ohverdatud on ka püha puu või allika lähedal paiknevale kivile. Usuti, et ohvrikividel on imettegev ravivõime, sest rahvapärane nimetus oli neil tohtrikivi, arstikivi, liukivi jne.

Vardja külas on looduskaitse all Toomingmäe allikad.

Pärandkultuuri objektidest asuvad Vardja külas Ravila mõisa faasaniaed, Ravila mõisa kalatiigid, taimeaed, Sikka metsavahikoht, surnuaiatee ja elektrijaam. Tegemist on Mägise talu elektrijaamaga, mille ehitas Pirita jõeale Georg Väli.

Varjend

Vardja sõjaväelinnakus asus vabariigi varu juhtimispunkt, mis pidi tagama side kogu vabariigi ja ka Moskvaga. Vardja eriside jaoks mõeldud varjend on ilmselt peamine põhjus, miks otsustati Kose kutsekooli kompleksi juurde ehitada 2500 m² varjend. TK Staabi ja ülema jaoks mõeldud linnavälise juhtimispunkti rolli täitis Vardja juba 1959. aastal. Kuid juhtimispunkt jäi liiga väikeseks, mistõttu valmis 1975. aastal algosast suurem juurdeehitis, mille sisustamisega tegeles pärast TK Staabi ülemaks saamist Vello Vare. Vardja varjend oli ajastu kohta täidetud tippasemel varustusega – keskjaam, operatiivsaal vabariigi hetkelist olukorda kajastava ekraaniga. Vardja varu juhtimispunkti näol oli tegemist Mulla tänaval asuva kaugejaama dubleeringuga, mille kaudu sai kiiresti sõnumeid saata üle vabariigi

Elektrijaam

Pirita jõe äärde on kaevatud kanal, kus asus vesiratas ja generaator. Elektrijaama ehitasid Mägise ja Sikka talude peremehed koos ja kumbki pere sai sealt elektrit. Mägise talu peremees ehitas Pirita jõe äärde väikese elektrijaama, kus kanalis käivitati vesiratta pealt generaator. Mägise talust viidi elektriliin telefoni liini poste pidi Sikka metsavahi kohani

Sikka metsavahikoht

Põline metsavahikoht. Esimene hoone ehitati 19. sajandi lõpul. Teine hoone 1935. aastal. Oli metsavahi kordoniks kuni metsavahi kohtade kaotamiseni. Kompleksis oli ka metsatöölise elumaja. Alles ainult 1935. aastal ehitatud hoone.

Ravila mõisa kalatiigid

Vesi juhiti kalatiikidesse Vardja ojast (Sikka soonest)

Ravila mõisa faasaniaed

Asukoht võib olla ebatäpne.

Ravila vallamaja

Vallamaja asub Vardja külas Tallinn-Tartu maantee ääres Ravila mõisa viiva teeristi läheduses.

1872 tegi Ravila mõisa omanik krahv Paul von Kotzebue vahetustehingu vallaga, andes mõisa ümbruses olevate kogukonna maade eest vallale Palvere mõisa koos hoonetega. 1874 paigutas vald Palvere härrastemajja kooli ja vallavalitsuse, hiljem ka vaestemaja. Vallavalitsus kasutas kantseleiks väikest toakest, üht ooteruumi, mis oli samas ka kirjutaja köögiks ja vahimehe elutoaks ning veel kaht tuba kirjutaja korteriks. Ülejäänud hoonet kasutas vallakool. 1890. aastate algul liideti Alavere, Pikva, Ravila (Palvere) ja Rooküla vald uueks haldusüksuseks nimega Nikolai vald.

Peagi hakkas Rapla talurahvaasjade komissar nõudma uue vallamaja ehitamist, kuid vallavalitsus leidis Palvere mõisahoonet olevat piisavalt hea. 1898 sulges Paide ringkonna rahvakoolide inspektor õppetööks kõlbmatu Viluhallika koolihoone. Nikolai volikogu otsustas paigutada lapsed Palvere mõisa vallavalitsuse ja -kohtu ruumidesse ning üürida endale uued ruumid Kose kiriku ligikal. Sobivat pinda ei antud, sestap anti koolile ruume juurde vaestemaja arvelt. 1899 otsustati ehitada Kose kiriku juurde uus vallamaja, kuid Alavere, Pikva ja Rooküla kogukondade lahkumine lükkas kavatsust edasi. Kaalumisel oli ehitamine Alavere kirikutee äärde, Palveresse vana vallamaja kõrvale. Kosele Näri ja Villandi kruntidele, Tartu maantee äärde Trööba talu maale ning Ravila mõisa Nigula krundile. Mitu aastat ei suudetud uue vallamaja asukoha suhtes kokku leppida. 20. veebruaril 1902 teatas Rapla talurahvaasjade komissar ultimatiivselt, et kui vald ei asu otsekohe vallamaja ehitama, siis tehakse maja tema käsu peale ilma valla sõnaõigusega, kuid kulud jäävad valla kanda. Nikolai vallavalitsuse vastus oli napp- tänavu ehitada pole võimalik, kuna materjali ei jõua sellel talvel enam vedada.

25. veebruaril 1903 otsustati lõpuks, et uus vallamaja ehitatakse Tartu postimaantee äärde. Samal päeval valiti 5x11 sülla suuruse maakivihoone ehitusmeistriks Hans Jäär Aleksandri (Triigi) vallast, kellele lubati palgaks 5350 rbl. Vallamaja pidi valmis olema 1. oktoobriks 1904, kuid meister ehitas kiiremini ja hoone võeti vastu juba 22. novembril 1903. Palvere mõisa härrastemaja läks nüüd tervenisti kooli käsutusse. 1905 detsembris peeti koolimajas revolutsioonilisi kihutuskoolesid, mistõttu põletati aastatel 1874-1903 ka vallamajaks olnud hoone kättemaksuks karistussalga poolt. Tartu maantee ääres olev vallamaja muudeti 1952 haiglas ning sellele ehitati teine korrus. Kose haigla töötas seal 1994. aastani, pärast seda müüdi hoone eraomandusse.

Allikas: Talving, Hanno. Eesti vallamajade ajaloo teatmik. 2015, lk.82

Ravila vallamaja, ehitatud 1903.a.